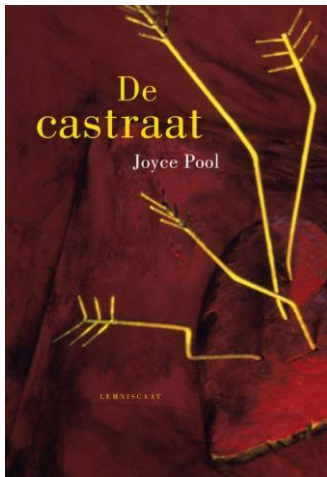

Lessuggesties bij:

ISBN: 9789047705345
Prijs: €17,95

De castraat

Joyce Pool
Uitgeverij Lemniscaat

Vakken: Nederlands, aardrijkskunde, burgerschap, filosofie, muziek, geschiedenis, creatief schrijven,

Over het boek:

Italië, 1698. Angelo wordt wakker in een nachtmerrie. Als arme leerlooierszoon is hij uitverkoren om een zangopleiding te volgen aan het conservatorium van Florence, maar hij niet wist, was dat hij daartoe ontmand zou worden. Zijn stem zal altijd zijn prachtige klank behouden, maar hij zal nooit kinderen krijgen of mogen trouwen.

In de vier jaar die volgen groeit Angelo uit tot een jongeman met behoeften als ieder ander. Hij leidt een bevoorrecht leven als een van de beste zangers van het conservatorium. En wanneer hij optreedt voor de voorname prins De' Medici worden de poorten naar een grootse muziekcarrière wijd opengezet. Maar is dat het leven dat hij zelf verkiest? En zal hij ooit nog kunnen liefhebben wanneer hij zich overlevert aan de grillen van de prins?

Meer informatie op: www.lemniscaat.nl

Over de auteur:

Joyce Pool (Delft, 1962) volgde een opleiding aan de pedagogische academie en studeerde vervolgens onderwijskunde in Leiden. Ze woont tegenwoordig op Texel, waar ze maatschappijleer geeft op een middelbare school. Zij schreef eerder de lovend ontvangende historische jeugdromans *Vals beschuldigd* en *Sisa*, de actuele jeugdboeken *Blauw* en *Groeten uit Londen* en de historische YA-roman *De castraat*.

Thema's: muziek, geschiedenis, castraatzeners, Italië, piano, Scarlatti, Cristofori, vriendschap, liefde, anders zijn

Lessuggesties

Doelgroep:	<i>De castraat</i> is geschikt voor jongeren vanaf 14 jaar. Onderstaande opdrachten zijn bedoeld voor leerlingen vanaf klas 2 van het voortgezet onderwijs
Tijdsinvestering:	Afhankelijk van de gekozen opdrachten variërend van een half lesuur tot meerdere lesuren.
Uitvoering:	Klassikale of individuele start, vervolginvulling zowel individueel als in groepjes mogelijk.

Inleiding

U kunt de introductie van *De castraat* beginnen door de bijbel te tonen. Vertel dat dit boek heilig is voor de christenen omdat hierin het woord van God staat. Eeuwenlang hebben mensen de woorden in dit boek letterlijk genomen en de inhoud ook letterlijk gevolgd. Wijs erop dat menig christen dit nog steeds doet maar dat een grote groep christenen ook van mening is dat het gaat om de strekking van de boodschap en niet zozeer om de letterlijke tekst. De boodschap moet volgens hen in de kern worden nageleefd.

In de tijd waarin *De castraat* zich afspeelt volgde men de bijbel doorgaans letterlijk. Eén van de Bijbelse voorschriften heeft betrekking op de rol van de vrouw in christelijke kerken. Het voorschrift luidt:

In alle kerken moeten de vrouwen zwijgen want het is hen niet toegestaan te spreken. In plaats daarvan moeten zij ondergeschikt blijven aan de man zoals ook de wet zegt... (1 Korintiërs 14 vers 34 en 35, uitgave Nederlands Bijbelgenootschap 1951)

Op basis van deze tekst werd het vrouwen verboden om in de kerk een officiële functie te vervullen. Ook mochten zij niet zingen in het koor, er staat immers geschreven dat 'vrouwen moeten zwijgen'.

Toch waren hoge vrouwenstemmen destijds erg gewild tijdens kerkdiensten, men vond ze lijken op het stemgeluid van engelen. Daarom ging men op zoek naar manieren om de vrouwen te weren en toch hoge stemmen te kunnen laten klinken.

Vraag nu uw leerlingen naar de oplossingen die zij zouden kunnen bedenken. Kom uiteindelijk uit op jongensstemmen. Vertel dat overal in de katholieke kerken in de wereld jongenskooren ontstonden. Laat als voorbeeld van zo'n jongenskoor het volgende [youtube-fragment](#) horen en zien van Kings College Chapel Choir uit Cambridge, Engeland.

Vertel vervolgens dat in de 17^e en 18^e eeuw jongens al vroeg werden geselecteerd en opgeleid om kerkdiensten te begeleiden ter meerdere eer en glorie van God.

Helaas waren de zangertjes maar kort bruikbaar omdat jongens op een gegeven ogenblik de baard in de keel krijgen en de hoge stem verloren gaat. Dat leidde ertoe dat er op verschillende plekken in de wereld oplossingen werden gezocht om langer te kunnen genieten van de goed opgeleide zangers met de hoge stemmen.

In Spanje koos men er in meerderheid voor de falsetstem van zangers te gebruiken. De volwassen zangers hebben dan wel normale stemmen maar zingen op een andere manier waardoor het toch hoog klinkt.

Laat hier eventueel een stuk horen van countertenor [Jakub Jozef Orlinski](#)

In Italië maakte men een andere keuze. Daar werd bedacht dat het veel handiger zou zijn om ervoor te zorgen dat de prachtige jongensstemmen niet veranderden. Wat daarvoor nodig was, was een castratie van de jongetjes vòòr de leeftijd waarop de stembreuk plaatsvindt. Hoewel de kerk zo'n operatie officieel niet goedkeurde, lieten de geestelijken wel oogluikend toe dat het gebeurde. Vaak werd er gedaan alsof het kind een ongeluk had gehad. De castratie zou door het ongeluk hebben plaatsgevonden.

Vertel nu dat *De castraat* gaat over Angelo die, tegen zijn wil, zo'n castratie ondergaat. Vertel dat hij daar ongelukkig over is. Gelukkig is hij gezegend met een echt mooie stem, dat gold lang niet voor elke castraat. Daarmee staat hem op muziekgebied wel veel goeds te wachten. Maar Angelo heeft ook verlangens zoals veel jongens in de puberteit ze hebben. Wat moet hij daarmee? Die vraag wordt nog serieuzer als hij verliefd wordt op Rosa.

Toon nu de omslag van *De castraat* en maak de overstap naar één of meer van de volgende opdrachten.

Uitvoering

Kies een of meerdere mogelijkheden uit de lijst hieronder en leid ze in bij de leerlingen.

De moeilijkheidsgraad van de mogelijkheden wordt aangeduid met de volgende symbolen:

eenvoudig

gemiddeld

moelijk

Leesverslag

Geef uw leerlingen de opdracht om het gehele boek *De castraat* te lezen en een leesverslag te schrijven. Zie voor een voorbeeld van een opzet bijlage 1.

De piano

De Italiaan Cristofori uit *De Castraat* heeft werkelijk bestaan. Hij was de uitvinder van de piano maar oorspronkelijk was hij de bouwer van de klavecimbel. Hoe werkt een piano eigenlijk? En wat is het verschil tussen de klavecimbel en de Gravicembalo col piano e forte zoals de piano aanvankelijk werd genoemd? In deze opdracht ga jij dat ontdekken.

Opdracht:

Onderzoek de werking van de piano en ontrafel ook de verschillen tussen de klavecimbel en de piano. Kun je ook ontdekken wat de reden was voor de wens van Cristofori om de klavecimbel te verbeteren? Presenteer je resultaten op een poster en zet daarop ook een getekende of geprinte afbeelding van een piano waarop alle onderdelen worden benoemd.

Luisteren naar de muziek van Scarlatti

Componist Alessandro Scarlatti uit *De castraat* heeft werkelijk bestaan. Hij had een muzikaal gezin; zijn zonen Domenico en Pietro Filippo waren respectievelijk ook componist en organist. De muziek die zij onder andere maakten staat nu bekend als barokmuziek.

Luister de volgende muziekstukken van Alessandro Scarlatti helemaal uit (met oortjes in of een koptelefoon op je hoofd) en beschrijf vervolgens in minimaal 200 woorden wat je in de muziek hoort en hoe je het ervaart. Bij deze opdracht gaat het vooral om je persoonlijke beleving en het omzetten daarvan in tekst. Denk er daarbij om dat het oude muziek is en dus heel anders dan wat je waarschijnlijk gewoon bent.

[Fragment 1](#), [fragment 2](#), [fragment 3](#)

Voor de docent:

U kunt er ook voor kiezen om uw leerlingen een uitgebreidere les over klassieke muziek te geven. [Hier](#) ziet u een opzet van een les van School.tv. De les is eigenlijk bedoeld voor het basisonderwijs maar vrij eenvoudig aan te passen aan oudere leerlingen.

Luisteren naar klassieke muziek

Mogelijk staat klassieke muziek bij veel van uw leerlingen ver van hun eigen wereld af. Breng hen in aanraking met klassieke muziek door gezamenlijk te luisteren naar specifieke stukken. Toon voor deze opdracht op het digitale bord of via de beamer de [filmpjes](#) van Stephen Malinowski. Hij maakt graphic scores van klassieke muziekstukken. Met deze grafische bewerkingen kunnen de leerlingen de muziek met hun ogen volgen terwijl ze luisteren.

Voer na afloop een klassengesprek waarin u uw leerlingen hun ervaringen laat verwoorden.

Tip: als extra verwerkingsopdracht kunt u uw leerlingen ook de opdracht geven zelf een muziekstuk (hedendaags of klassiek) uit te kiezen en daarbij op kunstzinnige wijze uiting te geven van wat het stuk bij hen oproept. Dat kan door middel van potlood en papier, via graphics, zoals Malinowski doet, in klei of wat u ook maar gepast vindt.

Recensie schrijven

Opdracht:

Schrijf een recensie over *De castrat*. Hoe je dat doet, lees je [hier](#).

Castratie

Opdracht:

Lees deze [bron](#) over de castratie van jonge zangers. Wat gebeurde er eigenlijk medisch gezien bij de castratie? En hoe had een dergelijke operatie invloed op de ontwikkeling van de mannelijke stem? Ga op onderzoek uit en presenteer je bevindingen op een themablad. Hoe je een themablad maakt en enkele sjablonen ervoor vind je in bijlage 2.

Emancipatie van de vrouw

De 'noodzaak' om jongensstemmen te behouden voor de kerk ontstond in een tijd waarin vrouwen weinig te zeggen hadden in het openbare en kerkelijke leven. Inmiddels is er veel veranderd.

Opdracht:

Onderzoek de vrouwenemancipatie in de 19^e en 20^e eeuw en presenteer je bevindingen voor de klas. Eventueel kun je hiervoor een powerpoint of Prezi-presentatie maken.

Laat in elk geval de volgende onderwerpen terugkomen:

- Wat is vrouwenemancipatie
- De wettelijke rechten van vrouwen
- Rol in het huishouden van mannen en vrouwen
- Gelijke beloning
- Vrouwen in de politiek en op de werkvloer
- Seksuele gelijkheid
- Belangrijke personen in de emancipatiebeweging

De stem

De stem is een belangrijk persoonskenmerk. Hoe werkt de stem en waarom verandert hij gedurende het leven van een man of vrouw? Waarom stotteren sommige mensen en zijn er mogelijkheden om stotteren te laten stoppen? Dat ga jij allemaal uitzoeken.

Opdracht:

Voer een onderzoek uit naar de ontwikkeling van de stem en maak een poster of powerpoint om je bevindingen te presenteren. Natuurlijk kun je op zoek gaan op internet maar neem in je onderzoek ook beslist een interview met een zangpedagoog of een logopedist op.

Barok

De barokperiode is een zeer overdadige kunststijl die populair was in de 17^e en 18^e eeuw. Die kunststijl is nog altijd zichtbaar in bepaalde schilderijen, architectuur en in de muziek.

Maak een leporelloboekje waarin verschillende aspecten van de barokperiode worden gepresenteerd. In je leporello moet vooral duidelijk worden wat de barok in hield, wie de belangrijkste vertegenwoordigers waren in de verschillende kunstsecties, welke voorbeelden van de barokperiode nog altijd zichtbaar zijn en wat je eigen mening over de kunstwerken in deze stijl is.

Hofcomponisten

Elk, zich respecterend, hof had in de 17^e en 18^e eeuw een hofcomponist. Dat was een musicus die speciaal voor de vorst muziekstukken componeerde, bijvoorbeeld bij belangrijke gebeurtenissen. Enkele van deze hofcomponisten zijn Jean-Baptiste Lully, Henry Purcell, Franz Joseph Haydn, Alessandro Scarlatti en zijn zoon Domenico Scarlatti en Georg Friedrich Händel.

Opdracht:

Kies één of meer hofcomponisten uit de 17e en 18e eeuw en maak een digitale presentatie van hem en zijn werk. Je kunt kiezen uit een powerpoint of een Prezi.

Neem in je presentatie in elk geval ook een stukje van zijn muziek op. Vertel bij welke vorst hij in dienst was en wat het inhield om in dienst te zijn van een vorst.

Voor de docent:

U kunt er ook voor kiezen om uw leerlingen hofcomponisten, vorsten en muziekstukken bij elkaar te laten zoeken. Geef daarvoor de namen die in deze opdracht worden genoemd en laat uw leerlingen op internet zoeken naar de bijbehorende vorst(en) en voorbeelden van de gecomponeerde muziekstukken.

Anders zijn

Angelo is na zijn castratie anders dan de meeste andere jongens. Dat realiseert hij zichzelf ook maar het liefst van alles wil hij een gewoon leven leiden. Dat dat niet eenvoudig is, merkt hij bijvoorbeeld in hoofdstuk 20 als hij een dienstmeisje wil versieren. Hij krijgt dan te horen dat 'geen fatsoenlijk meisje hem zal willen ontmoeten'.

Opdracht:

Hoe ga jij om met grote verschillen? Neem een vel A3 papier en vouw het in de lengte doormidden. Op de linkerkant verzamel je afbeeldingen van mensen die op één of andere manier afwijken van het gemiddelde. Deze afbeeldingen mag je knippen uit tijdschriften, tekenen of printen van internet. Maak in woord of beeld duidelijk waarop de mensen verschillen van doorsnee anderen. Maak vervolgens op de rechterzijde van het papier een overzicht van alle eigenschappen die de mensen aan de linkerkant delen met doorsnee anderen. Deze eigenschappen mag je ook in woord of beeld uitdrukken. Kies tenslotte een passende titel voor je werkstuk. Deze titel moet iets vertellen over hoe jij denkt over de gevonden verschillen of overeenkomsten. Plaats je titel op een opvallende plek op je werkstuk.

Voor de docent:

U kunt er ook voor kiezen een kant-en-klare lesopzet over dit onderwerp uit te voeren. Een dergelijke opzet vindt u [hier](#).

Afronding

Organiseer een tentoonstelling over het thema 17^e en 18^e eeuw of over de tijd van de barok. Laat in de tentoonstelling diverse aspecten van de periode terugkomen maar besteed in elk geval aandacht aan de beeldende kunst, de architectuur, de muziek, het uiterlijk en de landen waar de barok het meest leefde. Presenteer in de tentoonstelling de producten die uw leerlingen hebben gemaakt en laat hen een korte mondelinge toelichting voorbereiden. Nodig ouders, familie en/of vrienden uit om de

tentoonstelling te komen bezoeken. Natuurlijk laat u, tijdens de openingstijden van de tentoonstelling, op de achtergrond (zachte) barokmuziek horen. Ook kunt u er voor kiezen beelden uit films te vertonen.

Het zou leuk zijn als er in de school of het lokaal een (semi-) permanente plek voor het werk van de leerlingen ingeruimd wordt.

Bijlage 1: Leesverslag

Veel scholen en lesmethoden stellen andere eisen aan het maken van een leesverslag. Informeer dus altijd of onderstaande opzet overeenkomt met de ideeën van jouw docent

Opbouw van een leesverslag

- 1) primaire gegevens
- 2) korte samenvatting
- 3) uitwerking
- 4) eigen mening
- 5) bronvermelding

Primaire gegevens: je noteert onderstaande primaire gegevens op een apart blad:

- je noteert eerst de naam van de auteur,
- vervolgens de titel van het boek
- daarna de naam van de uitgeverij
- en de plaats en het jaar van uitgave
- indien vermeld in het boek de eerste druk van het werk
- als het boek een ondertitel heeft vermeld je die ook

Bijvoorbeeld:

Titel: De castraat
Auteur: Joyce Pool
Uitgeverij: Lemniscaat
Druk: eerste

Geef ook aan

- hoe de opbouw van het verhaal is
- Noteer het aantal bladzijden,
- Neem een afbeelding van de omslag in je verslag op en geef aan of er illustraties in het boek staan.

Samenvatting:

Maak een samenvatting van het verhaal van maximaal een half getypt A-4

Uitwerking:

- a. titelverklaring:
Geef aan wat de titel zegt of wat de schrijver daarmee bedoeld kan hebben
- b. motto:
Als het boek een motto heeft, noteer deze dan en leg tevens uit wat deze, volgens jou, met het verhaal te maken heeft
- c. thema:
Waar gaat het boek over? Leg dit in maximaal 3 zinnen uit.
- d. personages:
Leg uit welke personages in het boek een rol spelen en welke eigenschappen deze hebben. Ontwikkelen zij zich gedurende het verhaal?

- e. tijd en ruimte:
Is de omgeving of de tijd waarin het verhaal zich afspeelt van belang voor het verhaal?
- f. vertelperspectief:
Is er een ik-verteller, een personale verteller, een alwetende verteller?

Eigen oordeel over het boek:

Wat vind je van het boek? Omschrijf het in maximaal een half A-4.

Denk bij het beoordelen van het boek aan de volgende zaken:

- De gebeurtenissen
- De personages
- De opbouw van het verhaal
- Het taalgebruik

Bronvermelding: Geef tot slot aan welke bronnen je hebt gebruikt bij het maken van je verslag. Wees daar heel volledig in.

Bijlage 2: Een themablad maken

Een themablad lijkt veel op een boekblad (in het Engels: One-Pager). Het enige verschil is dat dit wordt toegepast op een thema in plaats van op een boek. Een themablad maken is een presentatievorm waarin leerlingen kunnen tonen welke informatie ze over een thema hebben verzameld. Dit doen ze niet alleen met woorden maar ook in beeld en door middel van kleurgebruik. De informatie wordt via een themablad op diverse wijzen en op verschillende niveaus verwerkt.

In tegenstelling tot een boekblad hoeft een themablad geen individuele opdracht te zijn. Er kan worden samengewerkt bij het verzamelen van informatie en de keuze van de presentatievorm op het A4-papier. Omdat een themablad meestal op een enkel A4-papier gebeurt, is samenwerken met meer dan één partner niet aan te bevelen. U kunt restricties bepalen bij de uitvoering maar een zekere mate van vrijheid is essentieel voor het welslagen van de opdracht.

Nodig:

- Nodig blanco papier (A4-formaat of A3-formaat) of sjablonen
- Kleurpotloden, schaar, lijm en eventueel tijdschriften waarin geknipt mag worden

Uitvoering:

Maak eventueel een keuze uit de volgende punten:

- De naam van het thema wordt op een opvallende plaats of wijze op het themablad genoteerd.
  - Opgenomen worden ook citaten of kreten die met het thema te maken hebben en uit de bestudeerde bronnen komen.
  - Op het themablad staan tekeningen, symbolen of zijn plaatjes geplakt die iets zeggen over het onderwerp.
  - Belangrijke gebeurtenissen die met het thema te maken hebben, zijn getekend, beschreven of op een andere manier gepresenteerd.
  - Op een opvallende plaats op het themablad staan één of twee uitdagende vragen die na afloop van het onderzoek beantwoord kunnen worden. De antwoorden worden niet gegeven maar zijn natuurlijk wel bekend bij de maker.
-
- Ergens op het themablad blijkt de persoonlijke mening van de maker over het onderwerp. Dat kan door middel van het gekozen kleurgebruik, woorden, plaatjes of andere uitingen worden gedaan.

- Het is niet persé nodig dat er in volledige zinnen wordt geschreven. Wel moet de toeschouwer duidelijkheid hebben over de bedoeling van de verschillende delen van de presentatie.
- Het gehele blad moet worden opgevuld.

Extra: hieronder vindt u twee sjablonen voor het gebruik bij themabladen

